

**“MAKTABGACHA TA’LIM:
KECHA, BUGUN VA ERTAGA”
MAVZUSIDAGI**

**Respublika ilmiy-amaliy
konferensiya materiallari
(2021 yil 21 may)**

I

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

**A.QODIRIY NOMIDAGI JIZZAX DAVLAT PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

**“MAKTABGACHA TA'LIM: KECHA, BUGUN VA ERTAGA”
MAVZUSIDAGI**

Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari
I QISM
(2021 yil 21 may)

Jizzax-2021

2. Bola uy vazifasini bajarishga qiynalganda kattalar ishlab bersa, u passiv bo`ladi, ya`ni hech narsa o`rganmaydi, bola faol bo`ladi, ya`ni topshiriqni o`zi mustaqil bajarishni o`rganadi.

3. Tengqurlari bilan janjallashib, janjalni bolani o`zi hal qilmay yig`lab onasiga shikoyat qilishi uning passivligini bildiradi. Bunda ona masalaga aralashsa, bola hayotda to`g`ri yo`lni topishga o`rgana olmaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. M.Umarova "Maktabgacha ta`lim yoshidagi bolalarda atrof-muhitga mas`uliyatli munosabatni shakllantirish". - T.: 2008.

2. SH.Sodiqova,M.A.Rasulxo`jaeva "Tabiat bilan tanishtirish metodikasi"- T.: 2013 yil "Fan va texnologiya"

MUSIQA SAN`ATI TALABA SHAXSINING BADIY- ESTETIK VA MA`NAVIY KAMOLOTINI SHAKLLANTIRISH OMILI

Mo`minova M, JDPI o`qituvchi

Bugungi kunda oliy o`quv yurtlarining vazifasi jamiyat uchun nafaqat bilimli, malakali mutaxassislarni, balki shu bilan birga ma`naviy va axloqiy barkamol avlodning tarbiyasi uchun mas`ul pedagog-murabbiylarni yetishtirishdan iboratdir. Bunday mas`uliyatli maqsadni amalga oshirishda oliy o`quv yurtlarida o`qitiladigan fanlarning o`zi yetarli emas. Talabalarni har tomonlama yetuk ziyoli, madaniyatli va yuksak ma`naviyatli tarbiyachilar bo`lib yetishishlari, ularni insoniyat yaratgan moddiy va ma`naviy boyliklardan, san`at asarlaridan iloji boricha keng bahramand bo`lishlarini taqozo etadi. O`tmishda yashab o`tgan ulug` ajdodlarimiz Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali Ibn Sino, Muhammad Muso Xorazmiy, Yusuf Xos Xojib, Mahmud Qoshg`ariy, Ahmad Yugnakiy, Al Buxoriy, At Termiziy, Mirzo Ulug`bek, Abdurahmon Jomiy, Alisher

Navoiy kabi allomalarning ilmiy va ma'naviy merosidan yoshlarni keng bahramand qilib borish, shuningdek yaqin o'tmishda yashab ijod qilgan Abdurauf Fitrat, Abdulhamid Cho'lpon, Mahmudxo'ja Behbudiy, Abdulla Qodiriy, Abdulla Avloniy kabilarning ta'lim-tarbiyaga oid asarlarini, ularda ilgari surilgan g'oyalar, pedagogik fikr va qarashlarni zamonaviy ta'lim-tarbiya mazmuniga bog'lash natijasida yaxshi samaraga erishish mumkin.

Bizga ma'limki, pedagogika oliy o'quv yurtlarida asosan umumiy o'rta ta'lim maktablari, akademik-litsey, kasb-hunar kollejlari, maktabgacha ta'lim muassasalari uchun mutaxassis o'qituvchi-murabbiylar tayyorlanadi. Bugungi talabalar - ertangi tarbiyachi-murabbiylardir. Shuning uchun ham bu dargohlarda faoliyat ko'rsatuvchi fan o'qituvchilari o'z sohasi bo'yicha talabalarga ta'lim-tarbiya berar ekan, tarbiyaning barcha qismlari qatori estetik tarbiyaga ham eng mas'uliyatli vazifa sifatida qarashlari kerak bo'ladi. Zero, Prezidentimiz I.Karimov haqli ravishda ta'kidlaganlaridek: "Bugungi kundagi ta'lim va tarbiyani musiqa san'atisiz tasavvur etib bo'lmaydi. Insonning ruhiy kamoloti haqida gapirar ekanmiz, albatta, bu maqsadga musiqa san'atisiz erishib bo'lmaydi".

Kuzatuvlarimizda shu narsa aniq bo'ldiki, pedagogika oliy o'quv yurtlarida talabalarni estetik tarbiyalash borasida o'ziga yarasha muammolar bilan birga keng imkoniyatlar ham mavjud. Ayniqsa, musiqa san'atiga doir to'garaklar, badiiy ijodga qiziquvchi yoshlarni o'z atrofiga uyushtirgan havaskorlik dastalari shular jumlasidandir.

Hozirgi kunda juda kam bo'lsa-da, oliy o'quv yurtlarida ashula, raqs, milliy cholg'u sozlarini o'rganish, milliy cholg'u, vakal cholg'u dastalari, xor ijrochiligi, drama, raqs, maqomchilar ansambli kabi to'garaklar faoliyat ko'rsatayotgani shundan dalolat beradi. Talabalar o'qishdan keyingi paytlarda ana shunday to'garaklarga qatnashadilar. Bu jarayonda estetik tarbiya musiqa san'atining turli ko'rinishlari bilan uyg'unlashib, talaba-yoshlarning badiiy-estetik va o'z o'rnida g'oyaviy, ma'naviy tarbiyasiga samarali ta'sirini o'tkazadi. Bu hol mashg'ulotlar jarayonida yanada samarali zohir bo'ladi, fanlarni

o'zlashtirish, ularning o'zaro aloqadorligini taminlashda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Musiqa san'atining, xususan xalq musiqa merosining talabalar ongi, irodasi, sezgisi, tafakkuri, hissiy, musiqiy idrokiga ta'siri murakkab psixologik jarayon bo'lib, buni o'rganilayotgan yoki tinglanayotgan musiqa asarining kuyi, matni, ijroning badiiy mahorati bilan izohlash mumkin.

Masalan, Alisher Navoiy g'azali bilan "Munojot" kuyga solib aytiladigan "Ul sarvi gulru kelmadi" asarini qarab ko'raylik. Ushbu ashulaning kuyida ashula matnining chuqur lirik va g'amginligi aks etadi. Bu ohangdor, hazin ifodali kuyda ko'rinadi. Kuyning sokin, bir maromdagi ijrosi asta-sekin kuchli hissiy hayajonlanish tomonga rivojlana boradi. Asar kuyida xalq musiqasining betakrorligi, shu bilan birga ashula matnining g'oyaviy mazmuniga g'oyat moyilligi namoyon bo'lib, tinglovchini sehrlab oladi.

She'riy asar sifatida ashulaning matni va ritmikasi kuyga tarkiban ravishda uyg'unlashadi, kuyning badiiy bezalishi ham (nola, qochirim, milliy bo'yoqlar) asarning estetik ahamiyati va ta'sirini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Qo'shiqning matni, g'oyaviy mazmuni haqida mutaxassislarning tahliliy suhbatlari asarning estetik va tarbiyaviy qimmatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Badiiy havaskorlik to'garaklarida mana shu jihatlar e'tiborga olinishi natijasida xalq qo'shiq va kuylari, xususan, mumtoz va maqom namunalariga yoshlarda ongli munosabat, ularning mazmuni, mohiyati, badiiy qimmatini anglash, qadrlash shakllanadi. Shuning uchun ham musiqa san'atiga doir badiiy havaskorlik to'garaklarida talaba-yoshlarning musiqiy ijrochilik qobiliyatlari bilan birga musiqiy didi, estetik dunyoqarashi, tafakkuri, fikrlash qobiliyatlari rivojlanadi. Bularning barchasi pedagogik muammo sifatida kompleks tarzda yo'lga qo'yilgandagina kutilgan natija beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Hasanov A.. Musiqa va tarbiya. –T.: O'qituvchi, 1993.

2. Qudratov I. Talabalarni xalq qo‘shiq-lari vositasida estetik tarbiyalash. –Toshkent: Fan, 2009.

3. I. Qudratov, E. Abdukarimova. “Musiq-a ta’limida fanlararo aloqadorlik”. Uslubiy qo‘llanma. Samarqand, SamDU bosmaxonasi, 2015yil.

4. E. Abdukarimova. “Preparation of future music teachers for their professional activities through uzbek classical music” European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences. Volume 7 Number 6, 2019 ISSN 2056-5852

5. 2. Umumta’lim maktablarida musiq-a ta’limi va tarbiyasi Konsepsiyasi. – Toshkent, XTV, 1995 yil.

6. Muminova Muqaddas Riskulovna 2020 Development And Current Status Of Uzbek Pop Music In Modern Approaches And Innovation Of Teaching The Science Of Music Culture

7. International Journal of Advanced Science and Technology Vol. 29, No. 8, (), pp.3553-3561

8. [Http://sersc.org/journals/index.php/IJAST/article/view/25558](http://sersc.org/journals/index.php/IJAST/article/view/25558) dan olingan

9. Khasanova Navbakhor (2020) “The role of music lessons in the formation of national and intercultural competence in students. “Mental Enlightenment Scientific-Methodological” Journal. Vol.2020 :Iss.2. Article 15.

10. :<https://uzjournals.edu.uz/tziuj/vol2020/iss2/15>

BOLA HAYOTINI TASHKIL ETISHDA ERTAK JANRINING AHAMIYATI

**A. Xamroyeva JDPI o`qituvchisi,
Ne`matova Ozoda Maktabgacha
ta`limyo`nalishitalabasi**

Kitob barcha bunyodkorlik, yaratuvchanlik va aql-idrokning, ilmu donishning asosidir, hayotni o`rgatuvchi murabbiydir”. Buyuk